

Norges Bondelag, Postboks 9354 Grønland, 0135 Oslo
Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Akersgata 41, 0158 Oslo

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse: LEW
Deres referanse:

Ås, 7.03.2019

Jordbruksforhandlingene 2019 – innspill fra Norsk Sau og Geit(NSG)

Småfeholdet er viktig for å opprettholde næringsvirksomhet og bosetting over hele landet og en hovedaktør i utnyttelsen av de rike beiteressursene vi har i Norge. Vi utgjør en næring med stor tro på framtida, men må i likhet med andre næringer ha forutsetninger som gjør det mulig å opprettholde et levedyktig småfehold over hele landet.

Saueholdet har de siste 3 - 4 årene måttet leve med konsekvensene av et marked i ubalanse, med lageroppbygging og sterkt fallende priser. Denne næringa ligger klart dårligst an i landbruket når det gjelder inntekt pr. årsverk. I følge Referansebruksberegningene ligger saueholdet i 2017 på 44 % av gjennomsnittet.

Markedsregulator Norturas prognose per mars 2019 tilsier en markedsbalanse med et underskudd på 600 tonn sau/lam i år. Norsk Sau og Geit vurderer at produksjonen i 2019 er på et nivå der den bør ligge framover. For å holde dette nivået er det ikke rom for ytterligere avskaling i næringa, og det er helt nødvendig at økonomien i saueholdet igjen får en positiv utvikling.

Næringa tar selv tak for å få produksjonen i balanse, men det er behov for at det gjennom årets jordbruksavtale gis en økning i tilføringene i takt med kostnadsøkningene i landbruket

Geitemelkprodusentene i Norge har gjennomført en storstilt sykdomssanering og en medfølgende oppgradering av driftsapparatet. De rundt 280 gjenværende produsentene har derfor alle forutsetninger for drift framover. Økonomien har vært god i denne næringa, men flere merker nå at det butter imot også her.

En viktig forutsetning mener Norsk Sau og Geit(NSG) er å opprettholde en variert bruksstruktur. Det er en stor andel små og middelstore bruk, spesielt i saueholdet og disse utgjør ryggraden i næringa.

Utmarksbeiting, som denne næringa baseres på, er helt avhengig av dugnad og samarbeid og at det er nok utøvere å fordele innsatsen på. En satsning på full utnyttelse av de unike beiteressursene vi har i Norge, både i utmarka og i mer gårdsnære områder, garanterer næringsvirksomhet over hele landet. Beitetilskuddene er derfor en viktig premiss for fremdeles å gjøre beitebrukerne i stand til å opprettholde denne ressursutnyttelsen. I tillegg er det behov for midler til å sikre effektiv drift av beiteområdene.

Norsk Sau og Geit har ansvaret for avlsarbeidet både på sau og geit i Norge. Vi mottar tilskudd over jordbruksavtalen til dette arbeidet, noe som er helt nødvendig for å kunne opprettholde bærekraftige avlsopplegg på de to husdyrslagene. Det er behov for at årlige tildelinger blir justert i takt med generell lønns- og prisstigning i Norge.

Generelt:

Både sau- og geiteholdet i Norge er avhengig av stabil og forutsigbar økonomi framover. Det er således behov for en viss andel friske midler i begge disse produksjonene. Norsk Sau og Geit ber om at det i årets jordbruksavtale ikke vurderes evt. løsninger/tiltak som innebærer overføring av midler fra en tilskuddsordning til en annen og/eller vesentlige strukturendringer innenfor en tilskuddsordning!

- Økning av beitetilskuddene er blant NSGs hovedprioriteringer også i 2019.
Utnyttelsen av de unike norske beiteressursene mener NSG, som nevnt, må prioriteres høyt. Vi ønsker økte tildelinger til utmarksbeitetilskuddet, men dette må være friske midler og ikke omdisponerte midler fra det generelle beitetilskuddet eller andre tilskuddsordninger. Dette vil ivareta husdyrholdet som opprettholder og på sikt kan øke arealbruken i Norge.
NSG foreslår på nytt en økning av beitetilskuddene opp til det nivået vi spilte inn i 2018:
 - **Tilskudd til utmarksbeite må økes med kr 30,- pr dyr for sau, lam, geit og kje, for det skal lønne seg å produsere på de unike utmarksressursene vi har i Norge.**
 - **Beitetilskuddet for småfe må økes med kr 10,- pr dyr for alle soner.**
- Behov for investeringstilskudd til småfeholdet.
Fornyng av driftsbygninger må sees i et langtidsperspektiv. I en situasjon med svak markedsbalanse anbefales det at yngre brukere blir prioritert. Ved prioritering av investeringsstøtte må distriktsmessige hensyn og gardens tilgjengelige ressurser (beite- og areal) legges til grunn. Slik støtte må kunne gis uten krav om utvidelse av produksjonen. Det bør også vurderes om det i enkelte områder vil være aktuelt å redusere størrelseskrav til bruk som skal få investeringsstøtte.
- Tiltak i beitefelt – Organisert Beitebruk(OBB).
Det er behov for en økning av midler til organisert beitebruk og midler til investeringer i beiteområder. Det er stort behov for gjerder og andre installasjoner i beiteområdene og det må også kunne være mulig å få tilskudd til tilsyn og elektronisk overvåkning.
Tildelingen er, til stor glede for brukerne, økt de siste årene, men det er behov for mer. **NSG ber om at det legges opp til en videre opptrapping og at potten økes med 2 millioner i 2019.** Dette er nødvendig for å sikre fortsatt drift i beitelagene.
- Styrking av velferdsordningene.
Maksimalsats for tilskudd for avløsning til ferie og fritid og avløsning under sykdom må økes ytterligere i år. Lønnskostnadene generelt har økt slik at disse tilskuddsordningene ikke har fulgt med i utviklingen. Det er svært viktig å ha denne ordningen på plass for å tilrettelegge for drift og rekruttering. I tillegg må det satses på at vi har tilgjengelige og kvalifiserte avløsere. Det å være bonde medfører stort ansvar. En er ansvarlig for dyra sine heile tida. Dette medfører ugunstig arbeidstid både i helger og kvelder. Det å kunne ha en ordnet fritid og kunne ta seg ferie, er viktig for alle, men spesielt viktig når unge skal bestemme seg for om de vil ta over og drive gården videre.
Det bør innføres et prinsipp om at justeringer følger justering av grunnbeløp i Folketrygden.

Sau:

- Husdyrtilskudd på sau (og ammegeit)
Vi foreslår at satsen pr. sau/ammegeit fra 1-126 dyr økes med kr. 200,- pr. dyr fra kr. 868,- pr. dyr til kr. 1.068,- pr. dyr. Her er tanken at vi sammen må kunne styre oss i gjennom den vanskelige markedssituasjonen uten at flere må gå den tunge veien gjennom økonomiske tragedier. Vi må ha så mange som mulig av foretaka med sau med videre for å opprettholde produksjonsapparatet etter avskalninga 2018. En økning av produksjonstilskuddet fra 1-126 vil gi alle noe, og ikke virke produksjonsdrivende da dette intervallet nå har stått noen år og blitt innarbeidet. *Husdyrtilskuddet til ammegeit må frikobles fra husdyrtilskuddet til sau (se eget punkt senere i dokumentet).*
- Tilskudd til kvalitetsslakt av lam
Dette tilskuddet ble endret ved innskjerping av krav og reduksjon av satser i 2018. Tilskuddet må beholdes uendret nå.
- Tilskudd til norsk ull
Naturfiber som ull er på full fart tilbake i tekstilindustrien og ikke bare tekstilbransjen, men også motebransjen i Norge viser økende interesse for norsk ull av god kvalitet. Ull er et naturprodukt som ikke forurenses miljøet slik som f. eks. kunstfiber. Tidligere utgjorde ulla en ikke uvesentlig del av inntektene i saueholdet. Det er nå behov for grep som kan sikre at det fremdeles vil være attraktivt for næringa å produsere ull av god kvalitet og at den norske ulla bør bearbeides i Norge.
NSG mener at ulltilskuddet må økes med kr 5 for alle tilskuddsberettigede klasser.

Geit:

- Melkekvoter:
 - Forbudet mot å konvertere kumjølkkvote til geitemjølkkvote må opprettholdes så lenge det er overproduksjon av geitemelk.
 - Senke taket for disponibel geitemelkkvote til 200.000 liter.
 - Ordringen med utleie av geitemelkkvoter bør gradvis avvikles. Kravet til salg av kvote gjennom den statlige oppkjøpsordningen bør økes og kvote gjennom den statlige oppkjøpsordningen bør holdes tilbake.
- Styrking av geitemelkproduksjon
 - Grunntilskudd og/eller driftstilskudd bør økes. Det for å motvirke den negative utviklingen i melkepris for geitemelkprodusentene.
 - De produksjonsnøytrale tilskuddene bør økes framfor målprisen av hensyn til konkurransekraft for geitemelkproduktene.
- Driftstilskudd geitemelk
Det var i 2018 kun 284 foretak med geitemjølkkvote igjen i hele Norge. Det er viktig å ta vare på de som er igjen for å opprettholde fagmiljøet og et vare- og tjenestetilbud til geitemjølknæringa. Økning i tilskudd til mjølkegeit bør derfor komme på driftstilskudd til melkeproduksjon på geit, noe som sikrer både strukturen i tilskuddsordningen og at de minste geitemelkprodusentene føler seg like mye verdsatt som de store. Driftstilskuddet er og med på å opprettholde lønnsomheten selv med nedgang i mjølkepris, og den treffer best på de minste. Som følge av høyere omsetningsavgift/prisreduksjon (10 øre), lavere forholdstall og TINE sine egne prisreduksjoner i kvalitetsbetalinga til geitebøndene (20 øre), vil en geitebonde med

gjennomsnittlig disponibel kvote (79.000 liter) tape minimum kr 32.000 pr år med utgangspunkt i et dekningsbidrag på 5 kr/liter før prisreduksjon. I tillegg må det kunne kreves et inntektstillegg for å ta igjen noe av gapet mellom geiteholdet og vanlige lønnstakere.

NSG mener derfor at driftstilskuddet til geitemjølkeproduksjon må økes med minimum kr 50.000.

- Tilskudd til kvalitetsslakt av kje.
Øke slaktetilskuddet til kr 500 pr. kje og samtidig sette nedre vektgrense for tilskudd til 5 kg. Med dagens system gis det støtte til dyr der man i foredling bare kan bruke ca. 60 % av dyret og resten kastes. Noen forbrukere ønsker riktignok små kje på grillen, men NSG mener det er rett å sette opp vektgrensen.
- Husdyrtilskudd til ammegeit
Strukturen i tilskuddet til ammegeit må beholdes/styrkes. Husdyrtilskuddet til ammegeit må frikobles fra husdyrtilskuddet til sau.
Ammegeit får pr i dag samme tilskudd som sau. For bruk med både sau og ammegeit blir begge dyreslagene sammenslått til en gruppe, og produsenter som kombinerer sau og ammegeit taper da tilskudd når sum dyr passerer intervallgrensa mellom høyt og lavt tilskudd pr dyr. Det er spesielt at to ulike dyreslag vert slått sammen på denne måten. En ammegeit er en geit og ikke en sau. Ammegeita krever større fjøs plass og bedre gjerdehold (enten den skal holdes utenfor eller innenfor gjerdet). Ammegeit og kje er effektive landskapspleiere når de beiter på avgrensa område og får lite tilleggsfôr (kraftfôr). Problemet er at de kan få dårlig klassifisering og dårlig pris ved slakting, og at økonomien i drifta forsvinner, med mindre de blir fôra kraftig med kraftfôr før slakting. Det er i dag voksende interesse for ammegeitproduksjon. Markedet for produktene (kjøtt, skinn, ull, landskapspleie m.m.) er absolutt til stede. Men produsentene mangler den grunnbetalinga som husdyrtilskuddet er ment å være. For å fremme denne typen produksjon og landskapspleie må **ammegeit skilles ut i en egen gruppe. Ammegeit og sau er to ulike produksjoner og må derfor ha separate husdyrtilskudd, uten samordning av dyretallet.**
- Tilskudd til å sikre helsestatus på ammegeit
Norske geitemelkprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot tre kroniske sjukdommer, gjennom tilskudd over jordbruksavtalen og prosjektet Friskere Geit. Så godt som alle norske melkegeiter er nå sanerte og friske. Men det er ikke gjort tilsvarende tiltak i alle ammegeitbuskaper. En del ammegeitbuskaper er testa og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte. En må derfor legge til grunn at det fremdeles finne smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert. Det bør derfor bevilges midler over jordbruksavtalen til å dekke utgifter til testing og eventuell sanering hos ammegeitbuskaper med ukjent smittestatus eller smitta dyr.

Ved behov stiller vi gjerne opp for nærmere samtaler vedr. våre innspill!

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Kjell Erik Berntsen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær